

Ábel o.s.

Výroční zpráva pro rok

2010 až 2011

Úvod

Ábel, o.s. vám s radostí přináší výroční zprávu k projektu Ovce, který probíhal v letech 2010 a 2011. Bylo nám ctí se sekat se zajímavými lidmi a vzájemně si užít netradiční den v Praze. Níže si můžete přečíst vše, co jsme za období 2010 až 2011 prožili.

Níže naleznete informace o počtech účastníků, průběhu programu a v neposlední řadě naše vize. Chceme dále rozvíjet a rozšiřovat nabídku aktivit v oblasti životního prostředí a pomáhat všem dětem i dospělým vrátit se na nějaký čas do minulosti a intenzivně prožít svůj čas bez techniky. Děkujeme za podporu a návštěvy, které nám pomáhají v našich snahách setrvat.

O projektu

Projekt *Ovečky* probíhal v letech 2010 až 2011.

V roce 2010 (květen až říjen) prošlo programem **900 dětí**, v roce 2011 (květen až srpen) se programů zúčastnilo **520** dětí, především z mateřských škol.

V roce 2011 projekt probíhal od začátku května do konce srpna, do vyčerpání finanční částky grantu. K 31.8.2011 byl projekt ukončen. V následujícím období bude občanské sdružení Ábel realizovat navazující projekt *Ovce*, pro který budou dále využívány vytvořené webové stránky a další propagační materiály i dosud nasbírané zkušenosti se zážitkovou pedagogikou v pražských rezervacích.

V průběhu druhého období grantu (2011) byly vytvořeny a spuštěny nové webové stránky: <http://www.abel-ovce.cz/ekologicka-a-zazitkova-vychova>, byly vytvořeny také další propagační materiály: prospekt, CD. Spolupráce se školami a ostatními organizacemi byla rozšířena a obohacena např. tím, že část výuky - legenda o zkameněném pastýři - byla sepsána (v několika verzích přizpůsobených různým věkovým skupinám dětí) a v psané podobě pak nabízena vyučujícím jako motivační čtení v hodinách, jež předcházejí našemu vyučování v terénu.

Zejména tyto podpůrné činnosti však přispěly k tomu, že ve druhém období prošlo programy o něco méně dětí, než jsme původně předpokládali. Došlo také k navýšení ostatních nákladů na úkor mzdových nákladů (v roce 2010: ostatní náklady 20 %, mzdové 80 %, v roce 2011: ostatní 45 %, mzdové 55 %).

Za celé období projektu jsme distribuovaly **300 kusů** propagačních materiálů (většinou ředitelům škol, učitelům, kteří informace rozšiřují v rámci pedagogického sboru i mezi žáky, takže předpokládáme, že se 1 výtisk dostal v průměru k 20 a více osobám). Osloveny byly zejména školky, školy a další organizace pracující s dětmi v pražských obvodech Praha 3, Praha 5, Praha 6, Praha 7, Praha 11 a Praha 13 (viz příložený seznam akcí). Na přípravě a realizaci programů se účastnilo celkem 16 lektorů, z toho 3 dobrovolníci (viz příložený rozpis akcí) – zejména z řad studentů VŠ, kteří do obsahu vnášeli nové podněty a nápady. Náročný program by nemohl být realizován bez aktivní účasti učitelů, kteří se programů účastnili spolu s dětmi a jimž bychom chtěli touto cestou také poděkovat.

Cílem a posláním projektu *Ovečky* bylo a je, aby žáci poznali a pochopili jednu z etap vývoje naší civilizace i naší kultury. Kromě jiného, aby „podprahově“ částečně prožili podobu člověka, kterou měl v době, kdy žil jako pastevec (v období mezi lovcem sběračem a usedlým zemědělcem). Aby především zažili, na vlastní kůži poznali něco ze života našich předků, kteří žili v nejbližším okolí staré Prahy, v místech dnešních pražských přírodních parků a rezervací.

Děti si uvědomily (v těch mladších to ještě bude postupem času dozrávat), že naši předkové po staletí a vlastně ještě do poloviny minulého století, žili v těsném sejetí s přírodou a krajinou, byli na ní zcela závislí. V blízkém okolí Prahy byli na místech, která dnes okouzlují svou krásou a přírodní rozmanitostí, byli naši předkové okolnostmi přinuceni po tisíciletí pást svá stáda na špatně přístupných, neúrodných skalách v blízkém okolí svých příbytků. Tato jejich činnost zanechala trvalé stopy v naší krajině - díky tomu jako vedlejší nezamýšlený produkt své činnosti vytvořili bohatou a specifickou flóru a faunu na tzv. skalních stepích, které v současnosti patří ke Zvlášť chráněným územím a nacházejí se v přírodních parcích Šárecké a Prokopské údolí.

Posláním naší výuky je, aby si děti existenci těchto lokalit uvědomily a uchovaly si to v mysli až do

doby, kdy ony samy budou rozhodovat o budoucnosti a podobě těchto vzácných míst.

Program probíhá obvykle takto:

Na začátku programu čteme dětem legendu o pastýři ještě před samotnou návštěvou u stáda. Zejména učitelky z MŠ a DDM, provozující letní příměstské tábory, ale i učitelé prvního stupně ZŠ, si s dětmi ve dnech předcházejících programu v terénu četli legendu, přičemž měli na výběr z několika různě dlouhých a různě složitých verzí příběhu.

Během čtení textu se děti dověděly historii místa, kam půjdou za ovečkami, případně i něco o místě, kde žijí. Seznámily se s tím, jak naši předkové žili v sepětí a harmonii s přírodou a zároveň jaký (jak těžký) život vedli před mnoha staletími i ještě před necelými sto lety na některých místech dnešní Prahy. Děti přicházely na program dobře motivované, lépe se soustředily na obsah a neobvyklou formu výuky.

Na místě samém pak v první teoretické části děti seznamujeme s místem, na které přišly, zopakujeme si (formou rozhovoru), co se dověděly z přečtené legendy, vyprávíme, jak a proč se tu páslo po staletí, jak celý dnešní PP dříve vypadal a proč se tam pastva po půl století na vybraných místech obnovuje. Děti se obvykle hned ptají po spícím pasáčkovi, takže záhy po rozhovoru odcházíme se skupinou dětí na místo, odkud vidí ležící spící postavu, oblečenou ve starodávných šatech (postavu pasáčka „hraje“ jeden pomocný lektor, který přebírá aktivní roli ve finální části programu).

Druhá část programu patří do praktické zážitkové pedagogiky. Dětem by nešlo teoreticky vysvětlit, co mají dělat a jak se chovat, až vypustíme stádo z ohradníku na volnou plochu rezervace, jak mají dovést ovce ke spícímu pastýři. Proto si zahrají simulační hry na ovce a ovčácké psy a při tom zažijí a pochopí chování a myšlení stáda. (Simulační hry na ovce, pastevce a ovčácké psy jsme podrobně popsali již v průběžné zprávě.)

Doplňujeme ještě, že součástí programu je též botanická soutěž v poznávání rostlin, kdy jsme zárukům po pastvině rozházeli slabiky názvů různých rostlin, oni je hledají, skládají z nich názvy rostlin a ty buď přiřazují ke vzorům v našem herbáři, nebo je naživo hledají na pastvině a v jejím okolí.

Třetí částí je vypuštění stáda. Bývá to pro děti velmi intenzivní zážitek se stádem ovcí a koz ve volné přírodě, při němž je zodpovědnost za stádo na zádech samotných a oni si to uvědomují a v naprosté většině intenzivně spolupracují, někdy je to náročné, ale odnášejí si neopakovatelný zážitek na celý život. Tato část je zároveň náročná i pro vyučující a lektory, protože musejí současně zvládnout koordinovat jak lektorskou činnost s dětmi tak uhlídat stádo ovcí na volném prostranství a zcela určitě jim nesmí stádo (ani děti) utéci mimo pastviny.

Vypuštění a hnaní, posléze hlídání pasoucího se stáda ovcí a koz je nejdůležitější moment výuky. Předchozí zážitková pedagogika se během okamžiku proměnila v reálnou práci. Situace jsme vždy pečlivě, podle svých letitých zkušeností s pohybem stáda v krajině a s reakcemi a schopnostmi dětí v dané situaci, nastavili tak, aby se v dětech probudil pocit zodpovědnosti za stádo, které jsme jim (v souladu s legendou) svěřili. Terén, trasu pro hnaní stáda, jsme museli vždy vhodně vybrat, aby byla výuka dostatečně tvůrčí a přitom aby ji děti byly schopné zvládnout.

Když se nám podaří dohnat stádo ke zkamenělému pastýři, začíná část čtvrtá – rozhovor s dávným pastevcem. Žáci si sami vyzkoušeli, kolik jich zvládne a chce pást ovce (udržet je na určeném místě) a kdo z nich chce raději hovořit s pastýřem, kterého probudili podle legendy po tři sta letech. Větši-

nou si vyzkoušeli oboje. Je zajímavé, že když přišla věkově různorodá skupina (příměstský tábor, nízkopražský klub), děti samy od sebe intenzivně a vhodně spolupracovaly tak, že starší a šikovnější dítě pomáhá mladšímu, uhlídá i to území pastviny, které má na starost jiný, méně zdatný.

Rozhovor dětí s pastýřem, který žil před třemi sty lety, je vždy originální a předem neodhadnutelný. Vyžaduje velké herecké nadání lektora, jenž musí umět vtáhnout do diskuse děti širokého věkového rozpětí. Pastýř si je získá svou prostotou a otevřeností. Zajímavé pro nás bylo, že žáci se ani tolik neptají, jak se žilo dříve, ale naopak vysvětlují každodenní samozřejmosti dneška (v pojmech cca 17. století - elektrina jsou blesky v drátech, auta jezdí na špinavou vodu, která hoří a jsou kvůli ní války apod.). Přestože převážnou část rozhovoru vedou děti samy, odnášejí si postřehy, nad nimiž mohou dlouho přemýšlet.

Nejvěrohodnější bylo, když pastýře hrál skutečně zkušený pastevec, talentovaný herec a zároveň dobrý lektor. Takový člověk dokázal převzít a uhlídat společně s dětmi stádo ovcí a ještě přitom vést s dětmi tvůrčí dialog. To se ukázalo jako vynikající způsob výuky, při němž skutečnost a pohádka splynou v jedno.

Výhled do budoucna

Stále máme řadu nápadů, které nám umožňují práci zkvalitňovat a rozvíjet programy. Je to pro nás výzva a radost, proto doufáme, že i okolí bude tyto snahy vnímat pozitivně a návštěvnost bude nadále růst.

1. Plánujeme práci s ovčí vlnou, která bude rozvíjet získané dovednosti, zároveň pomůže dětem pochopit, jak postupuje klasická výroba a k čemu nám může vlna sloužit.

2. Přejeme si kvalitní výukové a metodické materiály ke zvláště chráněným územím, které nebylo možné díky omezeným finančním prostředkům vytvořit. Těchto materiálů je třeba využít k profesionalizaci nabízených služeb.

Pro mladší děti (a těch je na akcích převaha) je žádoucí zhotovit jednodušší výukové pomůcky, obrázky květin i zvířátek a dát je do podoby např. jednoduchých puzzle, které by si v ideálním případě děti odnesly s sebou do školy.

3. Sepsání průvodního textu legendy O spícím pastevcí má zatím pouze zkušební podobu a je nutné ji napsat v mnoha verzích, ještě více cíleně pro různé věkové skupiny a s různými délkami textu. Někdy vyučující preferuje krátký příběh, který přečte den před akcí, jindy naopak, zejména v případě mateřských škol, učitelky chtějí číst legendu dětem po částech celý týden nebo i rozdělenou do „kapitol“ na více dní.

Též bude potřeba příběh umísťovat do lokalit, kde bude výuka zrovna probíhat a k tomu je dobré sesbírat co největší množství historických zpráv i lidových vyprávění o daném místě a z nich vybrat materiál vhodný k naší výuce.

4. Velmi perspektivní se nám jeví možnost symbolického patronátního konkrétní školy nad některým ZCHÚ. Při něm by mohli z již existujících plánů péče o ZCHÚ vybrat a přepracovat vhodný materiál, a ten pak zařadit do svých školních vzdělávacích programů. Jednalo by se především o důkladnější seznámení s historií, s flórou i faunou nejbližší rezervace. Žáci by mohli dlouhodobě pozorovat (a zapisovat) probíhající ochranu a péči o krajinu, s našimi stády ovcí a koz se toho i účastnit, všimnout si souvislostí v proměnách ZCHÚ.

Domníváme se, že to je cesta, jak nejlépe získat pozitivní vztah i přístup k přírodě, konkrétně k rezervacím ve svém nejbližším okolí.

K tomuto bodu bude nutná dlouhodobější intenzivní spolupráce našeho sdružení a dané ZŠ, především s koordinátory ŠVP a EVVO.

Těšíme se na další roky naší společné práce.

Váš Ábel

